

VILNIAUS UNIVERSITETAS

JEKATERINA NAVICKĖ

PINIGINIŲ SOCIALINIŲ IŠMOKŲ VAIDMUO
MAŽINANT SKURDĄ LIETUVOJE:
DISCIPLINUOTI, PERSKIRSTYTI, ĮTRAUKTI, INVESTUOTI

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, sociologija (05S)

Vilnius, 2015

Disertacija rengta 2010–2015 metais Vilniaus universitete.

Mokslinis vadovas:

Prof. dr. Romas Lazutka (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05S).

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Sociologijos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

Prof. dr. Arūnas Poviliūnas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05S).

Nariai:

Prof. dr. Boguslavas Gruževskis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika – 04S);

Prof. dr. Zenonas Norkus (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05S);

Prof. dr. Zita Tamašauskienė (Šiaulių universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika – 04S);

Dr. Gerlinde Verbist (Antverpeno universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05S).

Disertacija bus ginama viešame Sociologijos mokslo krypties tarybos posėdyje 2015 m. gruodžio 4 d. 12 val. Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto 201 auditorijoje.

Adresas: Universiteto g. 9/1, Vilnius 01513, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2015 m. lapkričio 4 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje.

VILNIUS UNIVERSITY

JEKATERINA NAVICKĖ

THE ROLE OF CASH SOCIAL BENEFITS
IN POVERTY REDUCTION IN LITHUANIA:
DISCIPLINE, REDISTRIBUTE, INCLUDE, INVEST

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Sociology (05S)

Vilnius, 2015

The Doctoral Dissertation was prepared at Vilnius University in 2010–2015.

Academic supervisor:

Prof. Dr. Romas Lazutka (Vilnius University, Social Sciences, Sociology – 05S).

The Doctoral Dissertation will be defended at the Board of Sociology Science at Vilnius University:

Chairman:

Prof. Dr. Arūnas Poviliūnas (Vilnius University, Social Sciences, Sociology – 05S).

Members:

Prof. Dr. Boguslavas Gruževskis (Vilnius University, Social Sciences, Economics – 04S);

Prof. Dr. Zenonas Norkus (Vilnius University, Social Sciences, Sociology – 05S);

Prof. Dr. Zita Tamašauskienė (Šiauliai University, Social Sciences, Economics – 04S);

Dr. Gerlinde Verbist (University of Antwerp, Social Sciences, Sociology – 05S).

The public defence of the Dissertation will be held at the public meeting of the Board of Sociology Science on 4 December 2015, at 12.00 (Room 201, Faculty of Philosophy, Vilnius University. Address: Universiteto Str. 9/1, Vilnius 01513, Lithuania).

The summary of the Doctoral Dissertation was submitted on 4 November 2015.

The Doctoral Dissertation is available at Vilnius University Library.

SANTRAUKA

Nepaisant ekonominio augimo ir politinių pastangų skurdas iki šiol lieka svarbia problema tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. Pirmąjį XXI a. dešimtmetį santykinio skurdo rizikos lygis beveik nesikeitė daugelyje ES šalių narių, įskaitant Lietuvą, nepaisant ambicingos Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir palankių ekonominių sąlygų, buvusių iki pasaulinės ekonomikos krizės pradžios 2008–2009 metais (žr. Cantillon 2011, Vandembroucke ir Vleminckx 2011). „Europa 2020“ strategijos plano sumažinti ES žmonių, patiriančių skurdo ir socialinės atskirties riziką, skaičių dvidešimčia milijonų įgyvendinimą labai apsunkino pastaroji finansų krizė ir jos poveikis užimtumui ir viešosioms išlaidoms regione (Avram 2013, Navicke et al. 2013). Visa tai skatina siekti geriau suprasti skurdo dinamikos ir socialinės politikos priemonių poveikio skurdui būdus.

Literatūros apžvalga ir tyrimo problema

Skurdo tyrimų Lietuvoje apžvalga rodo, kad ši sritis yra gerai įsitvirtinusi ir nemažai autorių rašo šia tema. Pavyzdžiui, Lazutka et al. (1999, 2008, 2013, 2013b), Karpuškienė (2002), Šileika ir Tamašauskienė (2003), Tamašauskienė (2003), Salanauskaitė ir Verbist (2011), Zabarauskaitė ir Gruževskis (2015) tyrė socialinių išmokų ir jų gavėjų charakteristikas ir efektyvumą mažinant skurdą. Skurdo ir užimtumo ryšį analizavo Gruževskis (2010), Zabarauskaitė (2006), Lazutka ir Poviliūnas (2010), Zabarauskaitė ir Blažienė (2010), Gruževskis ir Blažienė (2012). Skurdo ir ekonominės Lietuvos raidos ryšį tyrė Šileika ir Blažienė (2000), Lazutka (2001, 2003), Tamulienė (2005), Gruževskis ir Zabarauskaitė (2012). Keršienė (2011), Tamašauskienė ir Staponkienė (2010) analizavo skurdo priežastis ir paplitimą Lietuvoje. Absoliutaus skurdo matavimų metodiką parengė ir skaičiavimus Lietuvai atliko Šileika ir Zabarauskaitė (2006), Zabarauskaitė (2008), Šileika ir Zabarauskaitė (2009). Teritorinius skurdo paplitimo aspektus vertino Lazutka ir Ivaškaitė (2006).

Skurdo tyrimų Lietuvoje ir kitose šalyse gausa rodo praktinę ir akademinę šios problemos svarbą, jos kompleksiskumą. Iš tikrųjų, nėra vieno požiūrio ar bendro sutarimo,

kuris būdas konceptualizuoti ir matuoti skurdą yra geriausias, o kuri skurdo mažinimo strategija efektyviausia. Skurdo samprata ir jo matavimo būdai nuolat keičiasi, atsiranda naujų daugiadimensinių ir nepiniginių skurdo koncepcijų. Akademiniame, politiniame ir viešajame skurdo mažinimo diskurse pradamos vartoti naujos sąvokos: socialinė įtrauktis, aktyvacija, socialinės investicijos.

Skurdo koncepcijų įvairovė ir didėjantis jų skaičius yra ne tik akademinio domėjimosi dalykas, bet turi ir praktinių padarinių kuriant socialinės apsaugos politiką ir ją įgyvendinant. Brock et al. (2001) pažymėjo skurdo mažinimo diskursų hibridizaciją, kuri pasireiškia atrankiniu skirtingų skurdo koncepcijų generuojamų sąvoku vartojimu. Analogiškas pasirinktinės atrankos (angl. *pick and mix*) procesas Levitas (2005) buvo pažymėtas kaip patogus būdas pateisinti pageidaujamą politiką ir išvengti būtinybės aktyviai spręsti skurdo problemą. Tokiame kontekste mažiau dėmesio yra skiriama tradicinėms perskirstomosioms skurdo mažinimo priemonėms, ypač piniginėms socialinėms išmokoms.

Mažesnis dėmesys perskirstomosioms politikos priemonėms buvo pažymėtas kaip problemiškas daugelio autorių (pvz., Room 1995, Berghman 1995, Cantillon 2011, Vandenbroucke ir Vleminckx 2011, Heidenreich et al. 2014). Nematerialaus skurdo koncepcijų populiarėjimas devintajame XX a. dešimtmetyje kai kurių autorių buvo vertinamas kaip per daug ankstyvas ir užgožiantis svarbią pajamų skurdo problemą Europoje (see Room 1995, Berghman 1995). Praėjus dešimčiai metų ši problema tebėra aktuali. Pavyzdžiui, Cantillon (2011), taip pat Vandenbroucke ir Vleminckx (2011) nurodė dėmesio perskirstomosioms politikoms stoką kaip vieną iš esminių veiksnių, kurie prisidėjo prie nuvilliančių skurdo tendencijų ES Lisabonos strategijos įgyvendinimo kontekste. Didėjanti pajamų nelygybės ir darbo rinkos poliarizacija suteikia papildomų perskirstymo pastangų būtinumo ir svarbos įrodymų (pvz., žr. Atkinson (2015) dėl diskusijos ES, Stiglitz (2012) JAV, Ivaškaitė-Tamošiūnė (2013) Lietuvai).

Šios disertacijos tikslas – išanalizuoti piniginių socialinių išmokų vaidmenį mažinant skurdą šiuolaikinėje Lietuvoje, atsižvelgiant į akademinį ir politinį požiūrį į skurdo problemą įvairovę.

Siekiant užsibrėžto tikslo keliami tokie uždaviniai:

1. Išanalizuoti, kaip skurdo problema ir jo mažinimo strategijos yra vaizduojamos akademinėje ir politinėje srityje, išryškinant Lietuvai svarbiausius bruožus.
2. Pasiūlyti teorinę piniginių socialinių išmokų vaidmens mažinant skurdą analizės schemą, kuri apimtų skurdo sampratų ir jo mažinimo strategijų įvairovę.
3. Naudojant pasiūlytą teorinę schemą išanalizuoti piniginių socialinių išmokų vaidmenį mažinant pajamų skurdą Lietuvoje, ypatingą dėmesį skiriant jo poveikiui individams ir namų ūkiams.

Analizuojamas laikotarpis – dešimtmetis po Lietuvos stojimo į ES, nors yra apžvelgiama ir ankstesnė skurdo mažinimo politikos ir piniginių socialinių išmokų sistemos raida, atskleidžianti platesnį analizės kontekstą.

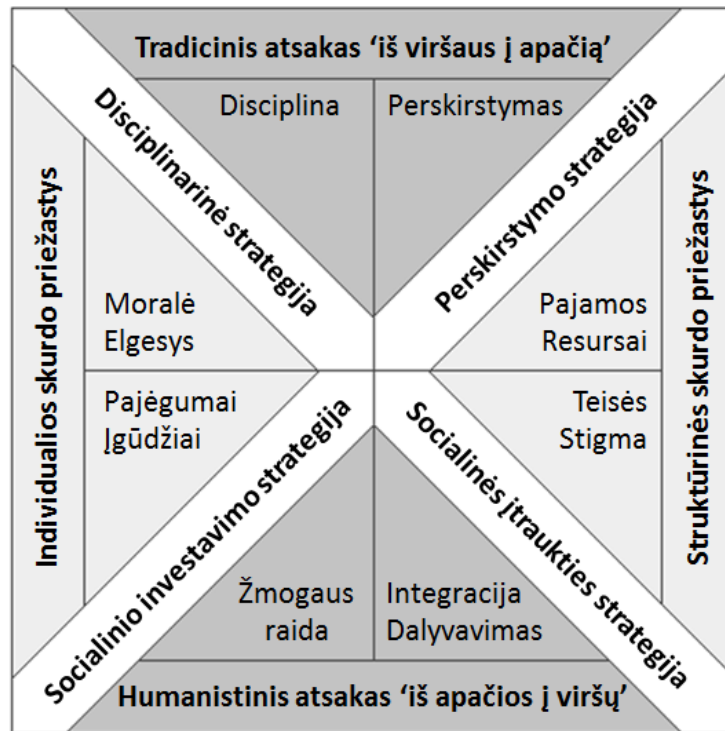
Ginamieji teiginiai:

1. Akademinėje ir politinėje srityje Lietuvoje ir platesniame ES kontekste galima skirti disciplinarinę, perskirstomąją, socialinės įtraukties ir socialinio investavimo skurdo mažinimo strategijas.
2. Piniginių socialinių išmokų sistema turi potencialą mažinti skurdą tiek tiesiogiai perskirstydama pajamas, tiek atlikdama disciplinarinę, socialinės įtraukties ir socialinio investavimo funkcijas.
3. Piniginių socialinių išmokų vaidmuo mažinant skurdą Lietuvoje yra apsunkinamas neigiamo piniginės socialinės paramos poveikio darbo paskatoms, mažo perskirstymo ir pajamų apsaugos lygio, nepakankamo investavimo į nepasiturinčių šeimų vaikus.

Disertacijos struktūra

Pirmoje disertacijos dalyje yra siekiama dekonstruoti būdus, kaip skurdo problema yra apibrėžiama akademinuose ir politiniuose tekstuose, ir susieti tai su siūlomais sprendimais ir poveikiu skurstantiesiems. Analizė remiasi „interpretystine prieiga“, kuri yra kildinama iš M. Foucault įkvėptos socialinės politikos tyrimų tradicijos (Goodwin 2011, Bacchi 2012). Šioje dalyje yra siūloma teorinė analizės schema, kuri sujungia keturis požiūrius į skurdo priežastis ir atitinkamas skurdo mažinimo strategijas: disciplinarinę, perskirstomąją,

socialinės įtraukties ir socialinio investavimo (žr. 1 pav.). Pasiūlyta schema toliau naudojama analizuojant piniginių socialinių išmokų vaidmenį mažinant skurdą.

1 pav. Skurdo mažinimo strategijos socialinės apsaugos srityje

Šaltinis: sudaryta autorės

Kitose disertacijos dalyse analizuojamas ir empiriškai tiriamas piniginių socialinių išmokų vaidmuo mažinant pajamų skurdą Lietuvoje. Antroje dalyje remiantis pasiūlyta schema analizuojamos Lietuvos skurdo mažinimo programos, piniginių socialinių išmokų sistemos sandara, apžvelgiami ankstesni piniginių išmokų sistemos vaidmens mažinant skurdą tyrimų rezultatai. Trečioje dalyje pristatoma empirinio tyrimo metodologija. Ketvirtoje dalyje analizuojami pasirinkti Lietuvos piniginių socialinių išmokų sistemos disciplinariniai, perskirstomieji, socialinės įtraukties ir investavimo aspektai: (i) mažas pajamas gaunančių asmenų darbo paskatos; (ii) teikiama pajamų apsauga staigaus pajamų sumažėjimo, namų ūkių struktūros ar padėties darbo rinkoje pokyčių atvejais; (iii) piniginių socialinių išmokų sistemos aprėptis; (iv) investicinis piniginių socialinių išmokų vaidmuo šeimose su vaikais. Šie keturi aspektai buvo pasirinkti atsižvelgiant į mokslinį ir praktinį aktualumą Lietuvai, atliktų tyrimų spragas ir empirinių duomenų prieinamumą.

Disertacija baigiama tyrimo rezultatų aptarimu, išvadamis ir rekomendacijomis būsimiems tyrimams ir piniginių socialinių išmokų sistemai tobulinti.

Empirinės analizės metodologija

Empirinė dalyje analizuojami pasirinkti Lietuvos piniginių socialinių išmokų sistemos disciplinariniai, perskirstomieji, socialinės įtraukties ir investavimo aspektai. Analizė remiasi tokiais metodais:

1. Asmenų, priklausančių žemiausiai Lietuvos pajamų perskirstymo kvintilei, ir šeimų su neaktyviais, nedirbančiais ir mažas pajamas uždirbančiais asmenimis darbo paskatų rodiklių mikrosimuliacija;
2. Išilginio pjūvio duomenų analizė nustatant piniginių socialinių išmokų teikiamą pajamų apsaugą jų sumažėjus, pakitus namų ūkių struktūrai ar padėčiai dėl darbo rinkos pokyčių;
3. Aprašomoji piniginių išmokų aprėpties analizė pagal populiacijos charakteristikas;
4. Poreikiais grįsta piniginių socialinių išmokų teikimo šeimoms su vaikais analizė ir išmokų vaidmens mažinant skurdo lygį ir gylį dekompozicija šioje grupėje.

Atlikta kiekybinė analizė remiasi 2005–2013 m. reprezentatyviais Lietuvos namų ūkių pajamų ir gyvenimo sąlygų (PGS) tyrimo skerspjūvio ir išilginio pjūvio duomenimis. Statistinė empirinių duomenų analizė atlikta naudojant Stata SE 12.1 programą. Dekompozicinėje analizėje naudojamas Stata programai sukurtas DASP 2.3 modulis (Araar ir Duclos, 2013). Darbo paskatų rodikliai apskaičiuoti naudojant EUROMOD mokesčių ir išmokų mikrosimuliacinio modelio G 1.0 versiją (Sutherland ir Figari 2013).

Mokslinis naujumas ir praktinė svarba

Teoriniu lygmeniu šiame darbe buvo pasiūlyta ir pritaikyta originali skurdo mažinimo politikos, konkrečiai piniginių socialinių išmokų, analizės schema. Schema papildo ankstesnius skurdo tyrimus naujoviškai sujungdama skirtingus požiūrius į skurdo priežastis ir skurdo mažinimo strategijas. Analitiškai scheme pateikiama „idealaus tipo“ klasifikacija, apimanti skurdo mažinimo strategijų įvairovę šiuolaikiniame akademiname ir politiniame diskursuose Lietuvoje ir ES.

Metodologiškai disertacijos naujumą Lietuvos kontekste sudaro tiek pasirinkta teorinė, tiek empirinė analizės prieiga. Teorinėje disertacijos dalyje naudojama “interpretyvistinė” prieiga (Bacchi 2012, Goodwin 2011) prisideda prie po pozityvistinės socialinio konstruktyvizmo tradicijos plėtros socialinės politikos tyrimuose Lietuvoje. Šia strategija siekiama dekonstruoti skurdo problemos vaizdavimo ir atsako būdus ir susieti juos su praktiniu socialinės politikos poveikiu žmonių gyvenimui. Empirinio tyrimo strategijos naujumą rodo iki šiol skurdo tyrimuose Lietuvoje mažai naudotų PGS išilginio pjūvio duomenų analizė, mikrosimuliacijos instrumentų pasitelkimas.

Praktinė ir politinė disertacijos svarba yra ta, kad joje pateikiama schema padeda sujungti įvairius požiūrius į skurdo priežastis, o tai yra būtina siekiant platesnio sutarimo ir įgyvendinti kompleksinę skurdo mažinimo strategiją. Be to, pasiūlyta schema gali būti naudojama skurdo mažinimo diskursų ir praktikų analizei įvairiu lygmeniu, pavyzdžiui, tam tikrų politikos instrumentų, jų sistemų ir politikos reformų analizei. Galiausiai šio tyrimo empiriniai rezultatai papildo žinias apie disciplinarinius, perskirstomuosius, socialinės įtraukties ir investicinius piniginių socialinių išmokų aspektus Lietuvoje, gali prisidėti prie išmokų sistemos tobulinimo ir jos didesnio poveikio mažinant skurdą.

Pagrindiniai tyrimo rezultatai ir išvados

Remiantis literatūros ir Lietuvos namų ūkių pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo duomenų analize galima daryti tokias išvadas:

- 1. Akademinėje ir politinėje srityje Lietuvoje ir platesniame ES kontekste galima skirti disciplinarinę, perskirstomąją, socialinės įtraukties ir socialinio investavimo skurdo mažinimo strategijas.** Šias keturias strategijas sieja skurdo priežasčių samprata, t. y. skurdas kaip individualus nukrypimas, skurdas kaip pagrindinių poreikių patenkinimo problema, skurdas kaip socialinė atskirtis, skurdas kaip pajėgumo funkcionuoti trūkumas. Keturios strategijos sudaro “idealaus tipo” klasifikaciją, o akademinėje ir politinėje srityje pastebimas jų susilieėjimas.
- 2. Piniginių socialinių išmokų sistema gali aktyviai prisidėti prie skurdo mažinimo tikslų tiesiogiai perskirstydama pajamas, taip pat atlikdama disciplinarinę,**

socialinės įtraukties ir socialinio investavimo funkcijas. Nors tarp šių keturių piniginių socialinių išmokų funkcijų yra glaudus ryšys ir prieštaravimų, juos pirmiausiai lemia sistemos sandara ir išmokų mokėjimo taisyklės. Kuriant ir pertvarkant piniginių socialinių išmokų sistemą turi būti siekiama šių keturių funkcijų dermės ir papildomumo.

- 3. Piniginių socialinių išmokų vaidmuo mažinant skurdą Lietuvoje yra pakertamas neigiamo piniginių socialinės paramos išmokų poveikio darbo paskatoms, mažo perskirstymo ir pajamų apsaugos lygio, nepakankamo investavimo į vaikus nepasiturinčiose šeimose.** Nepakankamas sistemos efektyvumas vykdant disciplinarinę, perskirstomąją ir socialinio investavimo funkcijas sukuria prielaidas žemesniam nei vidutiniam ES piniginių išmokų sistemos poveikiui mažinant skurdą Lietuvoje. Didelė šeimų su vaikais, ypač mokyklinio amžiaus, skurdo rizika yra ypač problemiška siekiant skurdo mažinimo tikslų trumpoje ir ilgalaikėje perspektyvoje. Kita vertus, Lietuvos socialinių išmokų sistema pasižymi santykinai plačia ir besiplečiančia aprėptimi, ypač socialinio draudimo srityje. Vis dėlto socialinės paramos gavėjų stigmatizacija turi nepalankų poveikį socialinio įtraukimo ir skurdo mažinimo tikslams.

Žvelgiant į piniginių socialinių išmokų sistemą remiantis pasiūlyta teorine schema buvo išskirti tokie jos bruožai Lietuvoje:

Disciplinarinis vaidmuo:

- 1. Disciplinarinis piniginių socialinių išmokų vaidmuo Lietuvoje labiausiai pasireiškia darbo paskatų srityje.** Dauguma darbo paskatas užtikrinančių priemonių yra įgyvendinta socialinio draudimo nedarbo ir piniginės socialinės paramos išmokomis. Sistemoje dominuoja tiesioginės neigiamos paskatos naudotis piniginėmis socialinėmis išmokomis (griežtos išmokų sąlygos, išmokos ilgainiui mažinamos) arba netiesioginės (išlaikant socialinio draudimo nedarbo ir socialinės paramos išmokas žemo lygio, jas mažinant, atsižvelgiant į papildomai uždirbtas pajamas). Piniginių

išmokų sistemoje trūksta teigiamų paskatų dirbti, kurios didintų įsidarbinančių ir mažas pajamas uždirbančių asmenų pajamas.

2. **Nors paskatos dirbti yra santykinai didelės Lietuvos pajamų pasiskirstymo vidutinėje ir aukštesnėje dalyse, jos yra kur kas mažesnės žemiausioje pajamų kvintilėje.** Toks regresyvus paskatų dirbti pasiskirstymas susidaro dėl griežto piniginių išmokų mažinimo gaunant papildomo uždarbio ar įsidarbinus, dėl mažo darbo pajamų ir piniginių išmokų skirtumo (ypač mažas algas gaunančių asmenų su vaikais), plokščių asmens pajamų mokesčio (išskyrus neapmokestinamų pajamų dydį) ir socialinio draudimo įmokų tarifų. Mažas paskatas dirbti tarp mažiausias pajamas gaunančių asmenų Lietuvoje lemia piniginės socialinės išmokos, o mokesčių ir socialinio draudimo įmokų poveikis šioje grupėje yra ribotas.
3. **Piniginės socialinės paramos išmokos Lietuvoje sukuria stiprų prieštaravimą tarp išmokų darbingiems darbingo amžiaus asmenims adekvatumo Lietuvoje ir paskatų dirbti.** Naivus proporcinis piniginės socialinės paramos mažinimas papildomai uždirbus pajamų ne tik mažina pašalpų gavėjų paskatas dirbti, bet ir riboja galimybes skatinti paramos gavėjų dalyvavimą darbo rinkoje kitais išmokų sistemos ir mokesčių elementais (pvz., tiesioginių mokesčių lengvatomis).
4. **Didžiausia tikyrybė patekti į neaktyvumo, nedarbo ir mažų pajamų spąstus Lietuvoje yra vienišiams tėvams ir šeimoms su vaikais ar kitais priklausomais nariais, kur dirba tik vienas asmuo.** Tai ypač aktualu, kai vienišo asmens ar vieno dirbančio asmens šeimoje darbo užmokestis yra mažesnis nei minimali alga ar lygus minimaliai algai. Piniginių socialinių išmokų ir minimalios algos indeksacijos stoka Lietuvoje prisideda prie išmokų gavėjų paskatų dirbti nestabilumo.

Perskirstomasis vaidmuo:

1. **Perskirstomojo piniginių socialinių išmokų vaidmens analizė parodė santykinai žemą visuminį perskirstymo per piniginių išmokų sistemą Lietuvoje lygį, mažą pajamų apsaugos ir dekomodifikacijos lygį.** Tai prisideda prie didelio skurdo paplitimo ir didelės rotacijos skurstančiųjų populiacijoje. Per bet kurių ketverių iš eilės einančių metų laikotarpį tarp 2005–2013 m. vidutiniškai apie ketvirtadalis Lietuvos

populiacijos patyrė bent vieną skurdo rizikos epizodą (taikant 50 proc. ekvivalentinių medianinių pajamų skurdo ribą). Socialinės ir ekonominės žmonių padėties Lietuvoje nestabilumas yra didelis iššūkis piniginių socialinių išmokų sistemai, o taip pat rodo poreikį stiprinti pajamų apsaugą Lietuvoje.

2. **Lietuvos piniginių socialinių išmokų sistema turi silpną pajamų apsaugos potencialą staigiai sumažėjus pajamoms dėl dalinio ar visiško darbo netekimo, didėjant vaikų poreikiams paauglystės laikotarpiu, skyrybų ir *ad-hoc* piniginių išmokų pokyčių atvejais.** Didžiausia draudžiamoji rizika nuskursti yra darbo netekimas. Tarp kitų socialiniu draudimu apdraustų rizikų 2005–2013 m. geriausiai buvo apsaugoti vaiko gimimo, išėjimo į senatvės pensiją ir neįgalumo laipsnio nustatymo atvejai.
3. **Pagrindinės charakteristikos, apsaugančios nuo rizikos patirti skurdą, yra aukštasis išsilavinimas, didelis darbo intensyvumas šeimoje ir partnerio turėjimas.** 2005–2013 metais skurdo tikimybė buvo didesnė vienišų asmenų, taip pat asmenų, gyvenančių namų ūkyje, kurio galva yra moteris arba asmuo iki 25 metų, arba žemą išsilavinimą turintis asmuo, taip pat šeimų su vaikais, išplėstinių šeimų arba mažo ar vidutinio darbo intensyvumo namų ūkių.
4. **Skurstančių namų ūkių galimybės pakilti aukščiau skurdo rizikos ribos yra apribotos jų pačiu uždarbio ir piniginių socialinių išmokų gavimo galimybėmis.** Apie pusę visų išėjimo iš skurdo atvejų 2005–2013 metais Lietuvoje buvo susiję su naujo darbo suradimu arba darbo pajamų didėjimu. Dar apie ketvirtadalį visų išėjimų iš skurdo buvo susiję su pensijų ir kitų piniginių socialinių išmokų didėjimu. Kiti būdai išeiti iš skurdo rizikos Lietuvoje buvo reti. Žmonių įsidarbinimo galimybių didinimas ir piniginių socialinių išmokų adekvatumo užtikrinimas yra esminės efektyvios skurdo mažinimo strategijos prielaidos.

Socialinės įtraukties vaidmuo:

1. **Tyrimas parodė plačią ir didėjančią Lietuvos piniginių išmokų sistemos aprėptį.** 2005–2013 m. PGS duomenys rodo, kad dalis darbingo amžiaus žmonių, kurie nėra apdrausti socialiniu draudimu ar nėra socialinių išmokų gavėjai, tolygiai mažėjo

Lietuvoje nuo penktadalio iki apytiksliai 10 procentų. Didėjanti faktinė piniginių socialinių išmokų sistemos aprėptis atitinka ankstesnius tyrimus, rodančius institucinės socialinio draudimo ir nedraudžiamųjų išmokų aprėpties plėtrą Lietuvoje.

2. **Žmonių, aprėptų socialiniu draudimu, kitomis išmokomis, ir neaprėptų socialinių išmokų sistemos elementais pasiskirstymas pajamų grupėse skiriasi.** Analizuojamu laikotarpiu sistemos aprėptis Lietuvoje buvo didžiausia pajamų pasiskirstymo viršuje ir mažėjanti žemesnėse pajamų kvintilėse. Didžiausios socialinių išmokų aprėpties spragos buvo užfiksuotos žemiausioje pajamų pasiskirstymo kvintilėje periodo pradžioje (apie 45 proc.) ir mažėjo pastaraisiais metais (iki apie 16 proc.). Prie šios tendencijos labiausiai prisidėjo didėjanti socialinės paramos išmokų aprėptis pastarosios krizės metu ir žmonių, nemokančių socialinio draudimo įmokų nuo darbo pajamų, dalies mažėjimas.
3. **Pagrindinės piniginių socialinių išmokų sistemos spragos Lietuvoje buvo užfiksuotos vaikų, bedarbių ir labai mažas pajamas gaunančių žmonių – potencialių šių išmokų gavėjų grupėje.** Analizuojamo laikotarpio pabaigoje piniginių socialinių išmokų aprėptis pirmose dvejose grupėse siekė apie trečdalį, o paskutinėje grupėje – apie pusę visų potencialių gavėjų. Beveik visuotinė piniginių socialinių išmokų sistemos aprėptis buvo pastebėta senatvės ir neįgalumo atvejais.
4. **Lietuvos piniginių socialinių išmokų sistemos kompleksiskumas, dažni *ad-hoc* pokyčiai, privilegijuotų grupių egzistavimas ir santykinai maži išmokų dydžiai gali sumažinti norą dalyvauti sistemoje ir apsunkinti jos raidos perspektyvas.** Nors Lietuvoje yra apie 40 rūšių išmokų, pašalpų, kompensacijų ir stipendijų, dauguma nepasiturinčių žmonių sugeba išvengti skurdo rizikos tik sujungus kelias išmokų rūšis. Dažni *ad-hoc* pokyčiai sistemoje ir privilegijuotos grupės, gaunančios valstybines pensijas, daro sistemą mažiau skaidrią ir gali neigiamai paveikti pastarosios, dažnai įtakingos, grupės paskatas tobulinti Lietuvos socialinių išmokų sistemą.

Socialinio investavimo vaidmuo:

1. **Socialinio investavimo pastangos piniginių socialinių išmokų sistemoje Lietuvoje daugiausiai skirtos vaikams. Labiausiai sistema yra orientuota į socialiniu draudimu apdraustų tėvų naujagimius ir gali būti vadinama gimstamumo didinimo, o ne ilgalaike investavimo į vaikus politika.** Piniginė socialinė parama, teikiama vaikams, kurie gimė neapdraustose šeimose, yra neadekvati vaikų poreikiams ir 2005–2013 m. mažėjo palyginti su medianinėmis populiacijos pajamomis. Įvesta ekvivalentė skalė skaičiuojant piniginę socialinę pašalpą vaikams yra nepalanki šeimoms, turinčioms vaikų. Lietuvos piniginės socialinės išmokos šeimoms ir vaikams yra mažai susietos su švietimo, sveikatos apsaugos, asmeninių socialinių paslaugų sistemomis.
2. **Su amžiumi didėjantys vaikų ir papildomi vienišų tėvų poreikiai neatsispindi piniginėse socialinės paramos išmokose ir išmokose vaikams Lietuvoje.** Piniginė socialinė parama vienišų tėvų vaikams ir vyresnio amžiaus vaikams bei paaugliams yra menka, ji matoma iš didelio šių grupių skurdo rizikos lygio Lietuvoje.
3. **Piniginės socialinės išmokos vaikams ir šeimoms ir socialinės paramos išmokos turi skirtingą poveikį skurdo lygiui ir tarpsniui Lietuvoje.** Analizuotu laikotarpiu išmokos vaikams ir šeimoms atliko svarbų vaidmenį mažinant skurdo rizikos lygį, o socialinės paramos išmokos padėjo sumažinti skurdo rizikos tarpsnį šeimų su vaikais, ypač pastarosios ekonomikos krizės metu. Socialinės paramos sistemos efektyvumas mažinant skurdo tarpsnį šeimų su vaikais Lietuvoje sumažėjo 2012 m. įvedus ekvivalentes skales į socialinės pašalpos išmokų skaičiavimą.
4. **Nepaisant ankstesniuose tyrimuose nustatyto didėjančio šeimų ir vaikų išmokų dosnumo 2004–2008 m. Lietuvoje, piniginės socialinės išmokos skurstančioms šeimoms su vaikais 2004–2012 m. santykinai sumažėjo.** Analizuojamu laikotarpiu vaikų dalies skurdžiai gyvenančiose šeimose ir išmokų šiai grupei dalies atotrūkis padidėjo nuo kelių iki keliolikos procentinių punktų. Išmokų sistemos pokyčiai labiausiai buvo palankūs vaikams, gyvenantiems neskurstančiose šeimose. Vis dėlto tai padėjo sušvelninti pajamų praradimo poveikį aukščiau skurdo ribos gyvenančiose

šeimose su vaikais ir stabilizuoti vaikų skurdo rizikos lygį pastarosios krizės metu Lietuvoje.

Platus politinis ir socialinis sutarimas, kad reikia sukurti ir įgyvendinti visapusišką skurdo mažinimo strategiją, yra būtinas siekiant ilgalaikių skurdo mažinimo tikslų. Pasiūlyta skurdo mažinimo strategijų analizės schema turi potencialą sustiprinti tokį sutarimą. Platus požiūris į piniginių socialinių išmokų vaidmenį mažinant skurdą prisideda prie jų perskirstomosios, taip pat disciplinarinės, socialinės įtraukties ir investicinės funkcijų, o tai sukuria prielaidas sėkmingai skurdo mažinimo politikai kurti ir įgyvendinti.

SUMMARY

Despite the economic development and political effort, poverty is still an urgent issue both in Lithuania, in the EU and worldwide. The relative income poverty rates have largely stagnated in the EU during the first decade of the 21st century despite the implementation of the ambitious Lisbon Strategy and the favourable economic conditions that many of the EU member states, including Lithuania, enjoyed before the global economic crisis hit in 2008-2009 (see Cantillon 2011, Vandenbroucke & Vleminckx 2011). The ambitious goal set in 'Europe 2020' strategy on reducing the number of people at risk of poverty and social exclusion by at least 20 million in the EU is also largely jeopardized by the financial crisis and its negative effects on employment and public spending in the region (Avram 2013, Navicke et al. 2013). This raises the need for understanding the dynamics of poverty better as well as the ways social policy measures contribute to tackling the poverty problem.

Literature review and research problem

The overview of poverty research in Lithuania shows that this area is well established, with a number of authors writing on the topic. To name a few, the development and effectiveness of cash social benefits and characteristics of their recipients were researched by Lazutka et al. (1999, 2008, 2013, 2013b), Karpuškienė (2002), Šileika & Tamašauskienė (2003), Tamašauskienė (2003), Salanauskaitė & Verbist (2011), Zabarauskaitė & Gruževskis (2015). The inter-connections of poverty and employment were studied by Gruževskis (2010), Zabarauskaitė (2006), Lazutka & Poviliūnas (2010), Zabarauskaitė & Blažienė (2010), Gruževskis & Blažienė (2012). The links between poverty and economic development were discussed by Šileika & Blažienė (2000), Lazutka (2001, 2003), Tamulienė (2005), Gruževskis & Zabarauskaitė (2012). Keršienė (2011) and Tamašauskienė & Staponkienė (2010) have discussed the causes of poverty and its prevalence in Lithuania. Absolute poverty measures were designed and estimated for Lithuania by Šileika & Zabarauskaitė (2006), Zabarauskaitė (2008), Šileika &

Zabarauskaitė (2009). The territorial aspect of poverty was discussed by Lazutka & Ivaškaitė (2006).

Numerous poverty research and evaluation studies in Lithuania as well as in other countries highlight both the applied and academic importance of the issue and a high degree of its complexity. Indeed, there is no general agreement either on the best way to conceptualize and measure poverty, or on the effectiveness of different poverty reduction strategies. The definition of poverty and the ways of measuring it are under a constant flux, with new multi-dimensional and non-monetary poverty concepts being introduced into the academic, political and public discourse. The new concepts, such as social inclusion, activation, social investment penetrate the debates on poverty reduction.

The diversification of the poverty concepts is not only of an academic interest, but it also bears practical consequences for the design and implementation of the social protection policies. Brock et al. (2001) noted a process of hybridization of the poverty reduction discourses, realised by a selective incorporation of the concepts generated by alternative poverty notions. Similarly, the ‘pick and mix’ process was highlighted earlier by Levitas (2005) as a convenient way to justify preferred policies and avoid confronting the poverty problem. And these are often conventional social protection tools aimed at redistribution of income that come under strain, cash social benefits in particular.

Indeed, a shift away from redistributive policies is noted by a number of authors as particularly problematic (e.g. Room 1995, Berghman 1995, Cantillon 2011, Vandebroucke & Vleminckx 2011, Heidenreich et al. 2014). The shift towards the non-material poverty aspects was argued to be pre-mature and deflecting attention away from the problem of income poverty in Europe in the middle of 1990s (see Room 1995, Berghman 1995). The problem is still valid: Cantillon (2011) as well as Vandebroucke & Vleminckx (2011) pointed towards the decreased attention to redistributive policies as one of the factors that contributed to the disappointing poverty trends in the EU in the context of implementation of the Lisbon Strategy. The growing trends of income inequality and labour market polarization provide further evidence on the importance of the redistributive efforts (e.g. see Atkinson (2015) for the EU, Stiglitz (2012) for the US, Ivaškaitė-Tamošiūnė (2013) for

Lithuania). Hence, there is a need to give more attention to the role of cash social benefits in reducing poverty as one of the major redistributive tools in the area of social protection.

The aim of the dissertation is to analyse the role of cash social benefits in poverty reduction in contemporary Lithuania in the context of diversification of ways the problem of poverty is framed in the academic and political domains.

To achieve the aim of the dissertation, the following goals have been set:

1. To analyse how the problem of poverty and its reduction strategies are framed within the academic and political domains and to highlight its dominant traits in Lithuania;
2. To propose a theoretic scheme for the analysis of the role of cash social benefits in poverty reduction that would encompass the diversity of poverty notions and reduction strategies;
3. To analyse the role cash social benefits play in addressing income poverty in Lithuania by applying the proposed theoretic scheme and with the focus on the individual and household-level effects.

The period of analysis covers a decade since the Lithuanian accession to the EU, albeit earlier developments in the spheres of poverty reduction and in the system of cash social benefits in Lithuania are overviewed to put the analysis in a wider context.

Defended statements:

1. Disciplinary, redistributive, social inclusion and social investment strategies of poverty reduction can be identified in the academic and political domains both in Lithuania and in a broader EU context.
2. The system of cash social benefits has a potential for playing an active fourfold role in reducing poverty by the means of income redistribution *per se* as well as by incorporating disciplinary, social inclusion and social investment functions.
3. The role of the cash social benefit system in poverty reduction in Lithuania is jeopardized by negative effects on work incentives built into the design of cash social assistance benefits, by low redistributive capacity and protection against income

shocks, by insufficient level of investment into children living in income poor and near-poor families.

The structure of the dissertation

Chapter 1 aims at deconstructing the way the problem of poverty is framed in the academic and political domains and to link it to the proposed solutions and ‘lived’ effects for those considered to be poor and the population in general. The analysis relies on the ‘interpretivist approach’ inspired by the Foucauldian tradition in social policy research (Goodwin, 2011; Bacchi 2012). A theoretic scheme for the analysis of poverty reduction policies, cash social benefits in particular, is proposed, encompassing the four identified poverty strategies: disciplinary, redistributive, social inclusion and social investment (see Figure 1). Furthermore, the role of the cash social benefit system is analysed based on the proposed fourfold scheme.

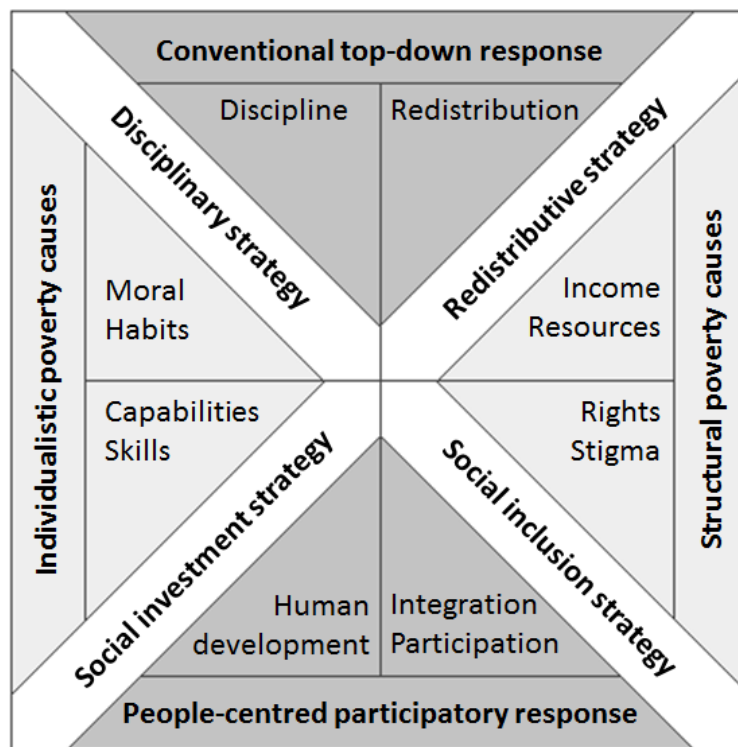

Figure 1. Poverty reduction strategies in social protection

Source: compiled by the author

Further chapters are aimed at the analysis of the role cash social benefits play in addressing income poverty in Lithuania. In Chapter 2 the proposed scheme is applied for the analysis of poverty reduction programmes, design and functioning of the cash social benefit system in Lithuania. Chapter 3 outlines the methodology for the empirical study of the role of the Lithuanian cash benefit system in poverty reduction. Chapter 4 is aimed at analysing the selected aspects of disciplinary, redistributive, social inclusion and social investment roles of cash social benefits in reducing income poverty in Lithuania: (i) work incentives at the bottom of the income distribution and for model family types; (ii) income protection provided through cash benefit system in cases of income shocks and life-course transitions; (iii) coverage of the cash social benefit system; (iv) investment into families with children through the system of cash social benefits. The four aspects were chosen based on a combination of factors, including academic and practical relevance for Lithuania, the gaps in previous research and the availability of empirical data.

The dissertation is concluded with a discussion of the research results, conclusions and recommendations for further research and policy practice.

The methodology of the empirical analysis

The methods for analyzing the four selected aspects of cash social benefits in reducing income poverty in Lithuania include respectively:

1. Microsimulation of the work incentives indicators (i.e. marginal effective tax rates) at the bottom of the Lithuanian income distribution and among the model family types, including those with inactive or unemployed members, or low-earners;
2. A longitudinal analysis of poverty transitions and trigger events, identifying the role of cash social benefits in reducing poverty incidence and severity;
3. A descriptive analysis of the survey data on cash benefit coverage and the characteristic of cash benefit recipients;
4. A needs-based assessment of cash benefit provisions to families with children and decomposition of contribution of different cash benefit instruments towards reducing poverty rate and gap in this group.

The empirical study is based on the quantitative analysis of the available cross-sectional and longitudinal waves of the representative Survey on Income and Living Conditions (SILC) for Lithuania of 2005-2013. The estimations are carried out by using Stata SE 12.1 statistical package. DASP module version 2.3 in Stata is used for a decomposition analysis (Araar & Duclos, 2013). The indicators of work incentives are estimated by using the Lithuanian component of the EUROMOD tax-benefit microsimulation model version G1.0.

Scientific novelty and practical importance

On the theoretical level, an original scheme for analysing the role of policies aimed at poverty reduction, cash benefits in particular, is proposed. The scheme bridges and complements a body of the previous poverty research by linking the perceived causes of poverty with the poverty reduction strategies aimed at tackling those in a novel way. From the analytical point of view, the scheme provides an ‘ideal type’ classification of the ways the problem of poverty and its reduction strategies are framed in the contemporary academic and political poverty reduction debate in Lithuania and the EU.

Methodologically, the dissertation is novel within the Lithuanian context in both its approach to theoretical and empirical analysis of the role cash social benefits play in poverty reduction. The ‘interpretivist’ analysis framework (Bacchi 2012, Goodwin 2011) utilized in the dissertation contributes to the development of post-positivist social-constructionist tradition in the field of social policy analysis, enabling the researchers to deconstruct the way the problem of poverty is addressed in the academic and political debate and link it to the proposed solutions and the ‘lived’ effects for those considered poor and the population in general. The empirical research methods include novel approaches in the sphere of poverty research in Lithuania, such as longitudinal analysis of poverty transitions and triggers and microsimulation modelling of work incentives.

The practical-political importance of the dissertation thesis is in that it helps bridge different ideologies and understandings of the problem of poverty, which is essential for building wider consensus and comprehensive poverty reduction strategies. Moreover, the proposed scheme may be used for the analysis of the policy debate and practice aimed at

poverty reduction at different levels of complexity, e.g. particular policy instruments, their blocks or policy reforms. Finally, the empirical evidence provided on the disciplinary, redistributive, social inclusion and investment elements built into the cash social benefit system contributes to the knowledge base for improving the design and functioning of the cash social benefit system in Lithuania and its poverty reducing capacity.

Main research findings and conclusions

The following conclusions can be made based on the Literature review and the analysis of the micro-level household data for Lithuania:

- 1. Disciplinary, redistributive, social inclusion and social investment strategies of poverty reduction can be identified in academic and political domains in Lithuania and in a broader EU context.** The four strategies are related closely to the perceived causes of poverty, i.e.: poverty as individual deviation, poverty as a basic needs problem, poverty as social exclusion, poverty as lack of capabilities for functioning. The four strategies constitute an ‘ideal type’ classification with a degree of hybridization in the academic and political debate and practice.
- 2. The system of cash social benefits has a potential for playing an active four-fold role in reducing poverty by the means of income redistribution *per se* as well as by incorporating disciplinary, social inclusion and social investment functions.** While there are close links as well as trade-offs between these four functions, these are mainly subject to construction and design of the system of cash social benefits. Complementarity of the four functions should thus be pursued when building and reforming the cash social benefit system.
- 3. The role of the cash social benefit system in poverty reduction in Lithuania is jeopardized by negative effects on work incentives built into the design of cash social assistance benefits, by low redistributive capacity and protection against income shocks, by insufficient level of investment into children living in the income poor and near-poor families.** The under-performance of the system in fulfilling its disciplinary, redistributive and social investment roles form a pre-requisite for below average performance of the Lithuanian system of cash social benefits on poverty

reduction within the EU. High at-risk-of-poverty rates among families with children, especially those of school age, is especially worrying aiming for both short and long term aims of poverty reduction. On the other hand, the inclusiveness of the Lithuanian cash benefits system is relatively high and expanding as far as its coverage is concerned, especially in the sphere of social insurance. Nevertheless, stigmatization of social assistance recipients undermines social inclusion and broader poverty reduction goals.

The following features of the design of the cash social benefit system and its functioning have been identified based on the proposed theoretic scheme:

The disciplinary role:

1. **The disciplinary role of the system of cash social benefits in Lithuania is mainly focused on work incentives.** Most work incentives are encompassed into the contributory unemployment and non-contributory incomes-tested benefits and compensations. Negative incentives that discourage benefit receipt directly (through strict conditionality, benefit reduction over time), or indirectly (by keeping unemployment and social assistance benefits at low levels, reducing them with extra earned income) dominate the system. There is a lack of positive work incentives built into the system that would boost the level of income for low earners.
2. **While the incentives to increase work efforts are relatively high in the middle and upper part of the Lithuanian income distribution, these are substantially lower for people in the lower income quintile.** Such regressive profile of work incentives is due to the combination of strict withdrawal of cash social benefits with income or employment, a narrow gap between in-work income and cash benefit provisions for low earners with children and flat-rate system of personal income taxation (except of tax allowances) and social insurance contributions. High disincentives to work at the bottom of the Lithuanian income distribution are dominated by the effect of cash social benefits, while the effects of taxes and social insurance contributions are limited in this group.
3. **The design of the cash social assistance benefits in Lithuania creates a strong trade-off between adequacy of the cash social benefits for the able-bodied working age**

adults and work incentives in Lithuania. *Naïve* nearly one-to-one withdrawal of cash social assistance with additionally earned income not only undermines work incentives of its recipients. It also limits the possibilities to encourage labour market participation among social assistance recipients through other components of tax-benefit system (e.g. direct taxes).

4. **Single parents and single earners with dependent family members are subject to the highest inactivity, unemployment and low wage traps in Lithuania.** This is especially true when earning capacity of the single parent or sole earner in the family is below or around a minimum wage. Such families are also most sensitive to ad-hoc changes in cash social benefit levels relative to wages. Absence of indexation of cash benefits and minimum wages in Lithuania contributes to the volatility of the levels of work incentives among benefit recipients.

The redistributive role:

1. **The analysis of the redistributive role of cash benefits showed relatively low aggregate levels of redistribution through cash social benefit system in Lithuania, low levels of income protection and de-commodification.** This contributes to high incidence of poverty and substantial rotation within the population of the poor, with around a quarter of Lithuanian population who experienced at least one at-risk-of-poverty spell (at 50% median poverty line) within the consecutive four-year periods between 2005-2013. Volatile socio-economic conditions in Lithuania challenge the system of cash benefits, but also revealed a high need for strengthening income maintenance mechanisms.
2. **The Lithuanian cash benefit system has weak capacity in protecting individuals against income shocks due to unemployment or under-employment, growing children needs in adolescence, household splits (including separation and divorce), as well as against *ad-hoc* changes in cash benefit amounts.** The most risky insured trigger into poverty was job loss. Among other insured events childbirths, transition to retirement and acquired disability status were among the least risky transitions in Lithuania within the period of 2005-2013.

3. **The main characteristics safeguarding from transitioning into poverty are associated with having tertiary education, high work intensity levels and living with a partner.** The probability of transition into poverty in Lithuania between 2005-2013 was higher for singles, those living in a household with a female household head, or one under 25 years old or with low education, as well as for those with children, living within an extended family or household with low or median work intensity.
4. **The routes out of poverty for poor households are to a large degree constrained to relying on own earning capacity or cash social benefit support.** Around a half of all the poverty exits during 2005-2013 were associated with getting a new job or increase in earnings. Another quarter of poverty exits on average were associated with increases in pensions and other cash social benefits. Beside these options, routes for escaping poverty in Lithuania were scarce. Hence, both strengthening people employability prospects and maintaining adequate cash social benefit provisions for the poor are essential for building a comprehensive poverty reduction strategy.

The social inclusion role:

1. **The research revealed wide and expanding inclusiveness of the Lithuanian cash social benefit system with regard to its coverage.** The share of adults before the statutory pension age and not insured or receiving cash social benefits in Lithuania was on a steady decline from around one fifth to around 10% as revealed by the SILC data of 2005-2013. The expanding factual coverage of the system of social insurance and non-contributory cash benefits is in line with the documented increase in the institutional system's coverage in Lithuania.
2. **The distribution of those covered and not covered by the system of social insurance and non-contributory benefits varied across the income groups.** Coverage rates were higher at the top of the income distribution and decrease substantially for lower income quintiles. The highest coverage gaps were observed in the lowest income quintile at the beginning of the reference period (at around 45%) with a steady decline thereafter (to around 16%). Increase in coverage of cash social assistance during the recent economic

crisis and a decline in the numbers of people not paying social insurance contributions on all their work-related income contributed to this trend.

- 3. The main coverage gaps of the cash social benefit system were identified in the population of children, unemployed and those living on very low income in Lithuania.** Towards the end of the analysed period, the coverage rates of cash social benefits in the first two groups was at around a third, while in the latter group it reached around a half of all potential recipients. Nearly full coverage of the system was observed in cases of old-age and disability in Lithuania.
- 4. A complex system of cash social benefits, its numerous *ad-hoc* changes, the existence of privileged groups and low levels of individual benefits in Lithuania may undermine the willingness to participate in the system and jeopardize its development prospects.** While the Lithuanian cash social benefit system contains around 40 benefits, allowances, direct compensations and stipends, the majority of those exiting poverty after benefit receipt manage to do so only by combining multiple benefit sources. Numerous *ad-hoc* changes of the system and existence of the privileged groups eligible for state pensions makes the system less transparent and may negatively affect the incentives of the latter, often influential, group to improve the design of the system.

The social investment role:

- 1. Social investment efforts in the Lithuanian cash social benefit system are primarily oriented towards children. Nevertheless, the income support policy is highly concentrated on new-borns of insured parents and can be called pro-natalist rather than a genuine long-term child investment policy.** The cash social support provided for children born into uninsured families is inadequate for covering child needs and deteriorated between 2005-2013 relative to the median income in the population. The introduction of the equivalence scale for the calculation of the social assistance size is unfavourable to families with children. Few links with the system of education, healthcare or personal social services are built into the system of cash social benefits targeted at families with children in Lithuania.

2. **Increases in child needs with age, as well as additional needs of single parents are not incorporated either into social assistance, or into child benefit systems in Lithuania.** Cash benefit support for children living in single-parent households and during the later periods of childhood and adolescence is inadequate and reflected in high at-risk-of-poverty levels among these groups in Lithuania.
3. **The systems of child and family benefits and social assistance have different effects on poverty levels and gaps among families with children in Lithuania.** The child and family benefits play an important role in reducing at-risk-of-poverty rates, while social assistance help reduce poverty gap among families with children, especially during the latest economic crisis. The capacity of social assistance benefits to reduce poverty gap was, however, undermined with the introduction of equivalence scales into the system of social assistance since 2012, with negative effects on families with children.
4. **Despite the expanding generosity of child and family benefits in 2004-2008 noted by previous research for Lithuania, there was an overall decrease in investment in children living in families at-risk-of-poverty between 2005-2013.** The gap between the share of children living in poor households and the share of total child and family benefit expenditure spent on this group widened in Lithuania during the reference period. The changes in the system and the factual increase in expenditure on child and family benefits during the reference period were mainly beneficiary for non-poor families. These, however, helped mitigate income losses of non-poor households during the latest economic crisis and thus helped stabilize child poverty rates in Lithuania.

Wide political and social consensus on the importance of building and implementing comprehensive poverty reduction strategies is essential for a long-term poverty response. The four-fold approach to evaluating social protection policies has strong potential for reinforcing such a consensus. A broad understanding of the role cash social benefits play in poverty reduction contributes to strengthening its redistributive capacity, as well as disciplinary, social inclusion and investment functions, which is a prerequisite for a comprehensive design and implementation of the poverty reduction policies.

LITERATŪRA / REFERENCES

1. Araar, A, Duclos, J. Y. (2013). *DASP: Distributive Analysis Stata Package*. User Manual. DASP version 2.3. Université Laval, PEP, CIRPEE and World Bank.
2. Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What can be done?* Harvard University Press.
3. Avram, S. (2013). *Outcomes of Social Assistance in Central and Eastern Europe: A Pre-transfer Post-transfer Comparison*. ISER Working Paper Series 2013-18.
4. Bacchi, C. (2012). Why Study Problematizations? Making Politics Visible. *Open Journal of Political Science*, vol. 2(1), pp. 1–8.
5. Berghman, J. (1995). Social Exclusion in Europe: Policy Context and Analytical Framework, in Room, G. (eds) *Beyond the Threshold*. Bristol: Policy Press, pp. 10–28.
6. Brock, K., Cornwall, A., Gaventa, J. (2001). *Power, knowledge and political spaces in the framing of poverty policy*. Working Paper 143, Institute of Development Studies: Brighton.
7. Cantillon, B. (2011). The paradox of the social investment state: growth, employment and poverty in the Lisbon era. *Journal of European Social Policy*, vol. 21(5), pp. 432–449.
8. Goodwin, S. (2011). Analysing Policy as Discourse: Methodological Advances in Policy Analysis. In L. Markauskaite et al. (eds.), *Methodological Choice and Design*, Methodos Series 9, pp. 167–180.
9. Gruževskis, B. (2010). *Skurdas Lietuvoje: problemos ir galimybės*. Darbo ir socialinių tyrimų institutas.
10. Gruževskis, B., Blažienė, I. (2012). *Work incentives/disincentives in Lithuania*. European Employment Observatory. Brussels. 9 p.
11. Gruževskis, B., Zabaraukaitė, R. (2012). Ekonominio nuosmukio ekonominės pasekmės Lietuvoje. In *Lietuvos socialinė raida: Lietuvos socialinė raida ekonomikos nuosmukio sąlygomis*. Vilnius: LSTC, (1), pp. 5–22.
12. Heidenreich, M., Petzold, N., Natili, M., Panican, A. (2014). Active inclusion as an organisational challenge: integrated anti-poverty policies in three European countries. *Journal of International and Comparative Social Policy*, vol. 30 (2), p. 180–198.
13. Ivaškaitė-Tamošiūnė, V. (2013). *Pajamų perskirstymas formuojantis gerovės kapitalizmui Lietuvoje*. Socialiniai mokslai, sociologija (05S). Daktaro disertacija: Vilniaus universitetas.
14. Karpuškienė, V. (2002). *Lietuvos piniginės socialinės paramos efektyvumo įvertinimas*. Socialiniai mokslai, ekonomika (04S). Daktaro disertacija: Vilniaus universitetas.
15. Keršienė, R. (2011). Skurdas ir jo priežastys Lietuvoje. *Ekonomika ir vadyba*. KTU: Reda, p. 535–542. ISSN 1822-6515.
16. Lazutka, R. (2001). Pajamos, vartojimas ir skurdas. *Žmogaus socialinė raida*. Vilnius: Homo Liber, pp. 101–116.
17. Lazutka, R. (2003). Gyventojų pajamų nelygybė. *Filosofija. Sociologija*, vol. 2, pp. 22–29.

18. Lazutka, R. Ivaškaitė, V. (2006). Tarpautinės patirties taikymo sudarant Lietuvos skurdo žemėlapių galimybes. *STEPP*, vol. 3. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, p. 60–74.
19. Lazutka, R., Bernotas, D., Deveikytė, R., Jočytė, R., Karčiauskienė, A., Karpuškienė, V., Žalimienė, L. (1999). *Socialinės paramos šeimoms, auginančioms vaikus, ekonominio efektyvumo įvertinimas*. Vilnius: Vilniaus universiteto Socialinio darbo katedra.
20. Lazutka, R., Poviliunas, A. (2010). *Lithuania: In-work poverty and labour market segmentation. A Study of National Policies*. European Commission, DG Employment, p. 37.
21. Lazutka, R., Poviliūnas, A., Savičiūtė, D., Skučienė, D., Žalimienė, L., Etnerytė, I. (2013b). *Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimo, vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją, perspektyvos*. Vilnius: LSTC, p. 114.
22. Lazutka, R., Skučienė, D., Černiauskas, G., Bartkus, A., Navickė, J., Junevičienė, J. (2013a). *Socialinis draudimas Lietuvoje: kontekstas, raida, rezultatai*. Vilnius: LSTC.
23. Lazutka, R., Žalimienė, L., Skučienė, D., Ivaškaitė-Tamošiūnė, V., Šumskienė, L. (2008). *Socialinė parama Lietuvoje: remiamųjų padėtis ir paramos rezultatai*. Vilnius.
24. Levitas, R. (2005). *The inclusive society? Social exclusion and New Labour*. Second Edition. Basingstoke: Macmillan.
25. Navicke, J., Rastrigina, O., Sutherland, H. (2013). Nowcasting Indicators of Poverty Risk in the European Union: A Microsimulation Approach. *Social Indicators Research*, vol. 119(1), pp. 101–119. DOI: 10.1007/s11205-013-0491-8.
26. Room, G. (1995). *Poverty and Social Exclusion: The New European Agenda for Policy and Research*. The Measurement and Analysis of Social Exclusion. Bristol: Policy Press.
27. Salanauskaitė, L., Verbist, G. (2011). *Is the “Neighbour’s” Lawn Greener? Comparing Family Support in Lithuania and Four othe NMS*. Euromod Working Paper No. EM4/11.
28. Šileika, A., Blažienė, I. (2000). Gyventojų pajamų diferenciacija ir skurdas Lietuvoje. *Pinigų studijos*, vol. 3, pp. 32–44.
29. Šileika, A., Tamašauskienė, Z. (2003). Piniginė parama šeimoms, jos efektyvumas ir tobulinimo kryptys. *Tiltai*, vol. 2 (23), pp. 45–54.
30. Šileika, A., Zabarauskaitė, R. (2006). Skurdas, jo matavimas ir tendencijos Lietuvoje. *Ekonomika*, vol. 74, pp. 64–77.
31. Šileika, A., Zabarauskaitė, R. (2009). Skurdas: metodologijos klausimas ir lygis Lietuvoje. Mokslo darbai. *Socialinis darbas*, vol. 8(1), pp. 17–27.
32. Stiglitz, J. E. (2013). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. 1 edition. W. W. Norton & Company.
33. Sutherland, H., Figari, F. (2013). EUROMOD: the European Union tax-benefit microsimulation model. *International Journal of Microsimulation*, vol. 6(1), pp. 4–26.
34. Tamašauskienė, Z., Staponkienė, N. (2010). Poverty, its causes and possibilities of reduction in Lithuania. *International scientific publication: Economy and Business*, vol. 4(3), pp. 178–192. ISSN 1313-2555 [Online source: <http://www.scientific-publications.net/download/economy-and-business-2010-3.html>]

35. Tamašauskienė, Z. (2003) Piniginė socialinė parama Šiaulių mieste ir jos tobulinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, vol. 2, pp. 205–210.
36. Tamutienė, I. (2005). Skurdo problemos ekonominio augimo sąlygomis Lietuvoje. *Vagos*, vol. 68(21), pp. 87–94.
37. Vandenbroucke, F., Vleminckx, K. (2011). Dissapointing poverty trends: is the social investment sate to blame? *Journal of European Social Policy*, vol. 21(5), pp. 450–471. doi:10.1177/0958928711418857.
38. Zabarauskaitė, R., Gruževskis, B. (2015). *Sisteminis skurdo problemos tyrimas Lietuvoje*. Kaunas: Lietuvos Caritas. p. 74 , ISBN 978-609-95667-1-9.
39. Zabarauskaitė, R. (2006). Šalies ekonominio augimo ir gyventojų užimtumo įtaka santykinio skurdo mažėjimui Lietuvoje. *Lietuvos statistikos darbai*, vol. 1(44), pp. 13–17.
40. Zabarauskaitė, R. (2008). *Skurdo matavimas ir mažinimo kryptys Lietuvoje*. Daktaro disertacija (Ekonomika, 04S). Technika, p. 166.
41. Zabarauskaite, R., Blaziene, I. (2010) *Working poor in Europe – Lithuania*. European Working Conditions Observatory [Online source: <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn0910026s/lt0910029q.htm>]

PUBLIKACIJOS / PUBLICATIONS

1. Navickė, J. (2015). Poverty dynamics in Lithuania: persistence, transitions, triggers. *Lithuanian Journal of Statistics*, vol. 54, No 1. ISSN 2029-7262 [priimtas leidybai].
2. Navickė, J. (2015). Between a risk society and a welfare state: social risk resilience and vulnerability to poverty in Lithuania. *STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika* (VU Specialiosios psichologijos laboratorija), vol. 10, pp. 95–109.
3. Navickė, J., Rastrigina, O., Sutherland, H. (2013). Nowcasting Indicators of Poverty Risk in the European Union: A Microsimulation Approach. *Social Indicators Research*, vol. 119(1), pp. 101–119. DOI: 10.1007/s11205-013-0491-8.
4. Lazutka, R., Skučienė, D., Černiauskas, G., Bartkus, A., Navickė, J., Junevičienė, J. (2013). *Socialinis draudimas Lietuvoje: kontekstas, raida, rezultatai*. Monografija. Vilnius: LSTC (4 a.l.).

PRANEŠIMAI KONFERENCIJOSE / SEMINARUOSE
PRESENTATIONS AT THE CONFERENCES / WORKSHOPS

1. The role of cash social transfers in poverty response: discipline, redistribute, include, invest. 22nd FISS International Research Conference, Hong Kong (7-9/06/2015)
2. Skurdo dinamika Lietuvoje: ilgalaikiškumas, perėjimai, postūmiai. Nacionalinė sociologų konferencija, Vilnius (14/11/2014)
3. Skurdo priežastys ir atsako strategijos akademiniam ir politiniam diskursuose. TDSM-4, Kaunas (7/11/2014)
4. Between a risk society and a welfare state: vulnerability to poverty in Lithuania. 2014 Conference on Dual Labour Markets, Minimum Wage and In-Work Poverty. IBS Conference, Warsaw (9/10/2014)
5. Poverty persistence, transitions and triggers in Lithuania. Advanced Poverty Research Workshop. InGRID Summer School, Bremen (15-19/09/2014)
6. Tarp rizikos visuomenės ir gerovės valstybės: atsparumas ir pažeidžiamumas skurdui Lietuvoje. Lietuvos socialinis forumas, Molėtai (17/05/2014)
7. Between a risk society and a welfare state: social risk resilience and vulnerability to poverty in Lithuania. 11th Annual ESPAnet conference, Poznan (05/09/2013)
8. Using EUROMOD to nowcast risk of poverty in the EU. DG-EMPL / World Bank Joint technical workshop. DG Employment, Brussels (25/06/2013)

INFORMACIJA APIE AUTORE

Jekaterina Navickė 2007 m. baigė socialinio darbo bakalauro studijas Vilniaus universitete, 2010 m. ten pat įgijo socialinio darbo magistro laipsnį ir Magna Cum Laude diplomą. 2009–2012 m. dirbo Lietuvos socialinių tyrimų centre, Socialinės gerovės institute. 2012–2014 m. dirbo tyrėja Jungtinės Karalystės Esekso universiteto Socialinių ir ekonominių tyrimų institute. Nuo 2015 m. – Vilniaus universiteto lektorė, mokslo darbuotoja.

Tyrimų interesų sritys: skurdo ir nelygybės matavimas ir tyrimai, socialinės politikos analizė, gerovės valstybės raida, mikrosimuliacinis modeliavimas, socialinė apsauga.

Kontaktai: j.navicke@yahoo.com

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Jekaterina Navickė earned a Bachelor degree in Social Work at Vilnius University in 2007 and a Master degree (Magna Cum Laude Diploma) in Social Work at Vilnius University in 2010. She worked as a specialist at the Lithuanian Social Research Centre, Social Welfare Institute in 2009-2012, and as a senior research officer at the Institute for Social and Economic Research, University of Essex, UK in 2012-2014. Jekaterina has been lecturing and conducting research at Vilnius University since 2015.

Research interests: poverty and inequality measurement and analysis, social policy analysis, welfare state development, microsimulation modelling, social protection.

Contacts: j.navicke@yahoo.com